

PWYLLGOR SAFONNAU - DYDD IAU, 12 RHAGFYR 2019

**COFNODION CYFARFOD Y PWYLLGOR SAFONNAU A GYNHALIWDYD YN SIAMBR Y
CYNGOR, SWYDDFEYDD DINESIG, STRYD YR ANGEL, PENYBONT AR OGWR CF31 4WB
DYDD IAU, 12 RHAGFYR 2019, AM 14:00**

Presennol

Y Cyngorydd – Cadeirydd

Mr P Clarke
Mr G Walter

MC Clarke
P Davies

Mrs J Kiely

Mr J Baker

Ymddiheuriadau am Absenoldeb

Mr C Jones OBE, Kelly Watson

Swyddogion:

Andrew Rees
Michael Pitman

Rheolwr Gwasanaethau Democraidd
Prentys Busnes Gweinyddol

53. **ETHOL CADEIRYDD**

PENDERFYNWYD:

Yn absenoldeb y Cadeirydd, etholwyd Mr Jeff Baker yn
Gadeirydd y cyfarfod.

(Mr Jeff Baker fel Cadeirydd)

54. **DATGANIADAU O FUDDIANT**

Dim

55. **DERBYN Y COFNODION**

PENDERFYNWYD:

y dylid cymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar
07/03/2019 fel rhai gwir a chywir.

56. **BIL LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU)**

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd adroddiad oedd yn amlinellu prif
gynigion y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru).

Dywedodd fod y Bil wedi'i gyhoeddi ym mis Tachwedd eleni, ac wedi cyflwyno nifer o
gynigion, fel a ganlyn:

Trefniadau Etholiadol Llywodraeth Leol

- Bydd yr oed pleidleisio ar gyfer etholiadau llywodraeth leol yn cael ei ostwng o 18 i 16, a bydd yr hawl i sefyll a phleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol yn cael ei ymestyn i breswylwyr cymwys sy'n ddinasyddion tramor yng Nghymru.
- Caiff awdurdodau lleol a chynghorau cymunedol eu rhoi ar gylch etholedig pum mlynedd parhaol, gan drosglwyddo'r pwerau i Lywodraeth Cymru er mwyn sefydlu cofrestr ddigidol Cymru gyfan, sy'n caniatáu i dreialu ffyrdd newydd o gynnal etholiadau lleol (e.e. pleidleisio drwy'r post, oriau pleidleisio newydd, pleidleisio'n electronig, cyfrif yn electronig).

Meini prawf gwahardd rhag sefyll fel cynghorydd

- Gwaherddir pobl sydd wedi cael eu dyfarnu'n fethdalwyr, yn droseddwyr rhyw cofrestredig neu wedi treulio cyfnod o 3 mis neu fwy yn y carchar (dedfryd ohiriedig neu beidio).
- Caniateir i staff y cyngor sefyll mewn etholiadau ar ran awdurdod lleol maent yn gweithio iddo, ond bydd gofyn iddynt ymddiswyddo os cânt eu hethol.

Trefniadau Llywodraethu

- Bydd y Bil yn cyflwyno pŵer o gymhwysedd cyffredinol i awdurdodau lleol a chynghorau cymunedol cymwys, gan roi pŵer iddynt weithredu dros lesiant eu priod gymuned, annog effeithiolrwydd a gwerth gorau posibl am arian.
- Bydd angen i awdurdodau lleol benodi Prif Swyddog Gweithredol gan gyhoeddi trefniadau ar gyfer rheoli eu perfformiad. Mae'r Bil yn cyflwyno swyddogaethau i'w rhannu rhwng y gwahanol lefelau o fewn y Cabinet, ac yn gofyn i gynghorau ddarparu ar gyfer cyfnodau mamolaeth i gynghorwyr.
- Bydd gofyn i Bwyllgorau Safonol gyhoeddi Adroddiad Blynyddol, a bydd angen i gynghorau cymunedol ddrafftio a chyhoeddi cynllun hyfforddi ar gyfer cynghorwyr a staff

Cwmnïau sydd wedi uno

- Bydd cyfle i fwy nag un awdurdod lleol weithio ar draws y rhanbarth drwy bwyllgorau cyfunedig corfforaethol. Mae hefyd yn rhoi pŵer i Lywodraeth Cymru ymyrryd neu ofyn i un awdurdod lleol gynorthwyo awdurdod arall os credir nad yw cyngor penodol yn bodloni gofynion perfformiad (yn seiliedig ar hunanasesiad ac adolygiad cyfoedion).
- Bydd unrhyw gwmnïau sy'n uno yn gwneud hynny'n wirfoddol. Gall dau awdurdod lleol, neu fwy, gyflwyno cais i Llywodraeth Cymru i uno cwmnïau. Mae'r Bil yn nodi'r broses a rheoliadau ymgynghori cyhoeddus ffurfiol gofynnol i greu awdurdod lleol cyfun. Mae modd i gynghorau wneud cais i'w diddymu.

Ymgysylltu â'r cyhoedd

- Bydd gofyn i awdurdodau lleol gyhoeddi strategaeth gyfranogi gyhoeddus. Rhoddir dyletswydd ar awdurdodau lleol i annog y bobl leol i gyfrannu i lywodraeth leol.
- Bydd awdurdodau lleol angen cyflwyno cynlluniau ar gyfer deisebau cyhoeddus, gweddarlledu'r holl gyfarfodydd cyhoeddus (yn ddibynnol ar reoliadau) a gwneud trefniadau i gynghorwyr fod yn bresennol o bell. Ni fydd y darpariaethau hyn yn berthnasol i gynghorau cymunedol.
- Bydd gofyn i Gynghorau Cymunedol ganiatáu i aelodau'r cyhoedd wneud cynrychiolaethau yn ystod cyfarfodydd a chyhoeddi adroddiadau blynyddol ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol.

Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd y byddai Cynghorau yn cael dewis eu system bleidleisio eu hunain, lle gellir herio etholiadau drwy'r system fwyafrifol syml bresennol neu system bleidleisio drosglwyddadwy sengl

PWYLLGOR SAFONNAU - DYDD IAU, 12 RHAGFYR 2019

Dyweddodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd wrth yr Aelodau bod rhaid cynnal pleidlais o fewn Cyngor er mwyn newid y system bleidleisio oddi mewn iddo, gyda lleiafswm o ddwy ran o dair o Aelodau yn ffafrio'r newid.

Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd fod y Pwyllgor Archwilio yn newid ei enw i Bwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Byddai lleygwr yn cael ei ddynodi'n Gadeirydd a byddai traean y Pwyllgor yn aelodau lleyg. Manylwyd ar swyddogaethau newydd Y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn adran 114 y bil.

Ychwanegodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd y bydd gofyn i'r Cyngor weddarlledu'r holl gyfarfodydd cyhoeddus, nid oes manylion ynghylch hyn ar hyn o bryd.

Bu i aelod ofyn pryd fydd y Bil yn cael ei roi ar waith. Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd y byddai'r Deddf ei rhoi ar waith erbyn Haf 2020.

Croesawodd un Aelod gynigion y Bil newydd, a nododd mai mantais un ohonynt oedd y gofyn i wneud presenoldeb o bell ar gael i'r holl Aelodau. Nododd bod llawer o'r Aelodau yn gweithio ac yn ei chael hi'n anodd mynychu'r cyfarfodydd, ond wrth ganiatáu iddynt fod yn bresennol o bell, a rhoi strwythur cadarn mewn lle, bydd posib iddynt fynychu'r cyfarfod gan wella presenoldeb yr Aelodau sy'n gweithio ar y cyfan.

Ystyriodd y Cadeirydd y byddai presenoldeb o bell yn fanteisiol; fodd bynnag, roedd cysylltedd rhyngwyd da yn hanfodol i wneud hyn yn llwyddiant.

Dyweddodd Aelod ei fod yn ffafrio'r Bil newydd, ond byddai'n hoffi gweld mwy o eglurhad am y systemau pleidleisio.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at y gofyn am Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonol, ac roedd yn credu y byddai'n adroddiad byr am nad oedd gan y Pwyllgor Safonau lwyth achosion sylweddol.

PENDERFYNWYD: Y byddai'r Aelodau yn nodi cynnwys yr adroddiad.

57. HYFFORDDIANT PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd adroddiad oedd yn gofyn i'r Pwyllgor ystyried rhaglenni hyfforddi priodol ar gyfer y Pwyllgor.

Dyweddodd bod holl Aelodau'r Pwyllgor wedi dilyn rhaglen gynefino gynhwysfawr oedd yn cynnwys hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad. Cafodd yr Aelodau gyfle i gymryd rhan mewn amrywiaeth o weithdai yng Nghynhadledd Safonau Cymru a gynhaliwyd ym Mhrifysgol Cymru yn 2018. Roedd yn mynd i'r afael â phynciau megis: rhannu arfer gorau o fewn rôl y pwyllgor safonau, diddordebau a goruchwyliaethau personol a niweidiol; elfennau ymarferol o gynnal Gwrandawriad Safonau a Chyfyngau Cymdeithasol a Bwlio.

Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd y byddai ystyriaeth yn cael ei rhoi i gynnal sesiynau hyfforddi ar y cyd gyda Phwyllgorau Safonau eraill ar draws Cymru, ac i Aelodau'r Pwyllgor oruchwylio Pwyllgorau Safonau gan awdurdodau lleol eraill. Eglurodd y Cadeirydd y byddai'n fanteisiol i aelodau'r Pwyllgor hwn allu goruchwylio'r gweithdrefnau a gwrandawriadau gan Bwyllgorau Safonau awdurdodau lleol eraill.

Eglurodd un Aelod bod yr Ombwdsmon wedi cynghori'r Swyddogion Monitro y byddai Cyngorwyr yn destun beirniadaeth oedd wedi arwain at gwynion yn cael eu hanwybyddu.

PWYLLGOR SAFONNAU - DYDD IAU, 12 RHAGFYR 2019

Pwysleisiodd y Cadeirydd fod angen i Aelodau ddeall sut i ymddwyn mewn cyfarfodydd gan fod angen iddynt fod yn gadarn a ffurfiol.

PENDERFYNWYD: Y byddai'r Aelodau yn nodi cynnwys yr adroddiad.

58. LLYTHYR BLYNYDDOL OMBWDSMON 2018/19

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd adroddiad oedd yn darparu'r Aelodau gyda chopi o Lythyr Blynyddol yr Ombwdsmon 2018/19.

Eglurodd fod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (PSOW) yn adrodd yn ôl yn flynyddol ar y nifer o gwynion a dderbyniwyd gan ei swyddfa yn erbyn cyrff cyhoeddus. Roedd nifer y cwynion yn erbyn yr awdurdod wedi lleihau yn ystod 2018-19, o 40 yn 2017-18 i 33 yn 2018-19. Dywedodd nad oedd unrhyw o'r cwynion a dderbyniwyd wedi gofyn am archwiliad, gyda'r PSOW yn ymyrryd yn 6 o'r achosion.

Gofynnodd Aelod am y manylion ynghylch y cwynion o 2017/18 nad oeddynt wedi gweithredu arnynt. Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd ei fod am ofyn i'r Swyddog Monitro ddarparu manylion am y cwyn hwn ar gyfer y Pwyllgor. Gofynnodd un Aelod am fanylion ynghylch y cwynion nad oedd wedi eu datblygu, gan y byddai'n rhoi blas ar y mathau o gwynion sy'n cael eu gwneud.

PENDERFYNWYD: Y byddai'r Pwyllgor yn nodi cynnwys yr adroddiad.

59. LLYFR ACHOSION OMBWDSMON

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd adroddiad oedd yn crynhoi'r achosion a ymgymeryd â nhw gan Swyddfa'r Ombwdsmon.

Dywedodd fod yr ymgynghoriad ar egwyddorion a gweithdrefnau ar agor mewn perthynas â'r pwerau newydd a grëwyd gan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, a ddaeth i rym ar 23 Gorffennaf 2019.

Dywedodd fod yr amrywiaeth o bwerau a luniwyd i ehangu'r mynediad at gyfiawnder a lleihau darpariaeth o wasanaethau gwael, wedi ei gwneud hi'n haws i wneud cwynion yn erbyn gwasanaethau cyhoeddus. Bellach, mae'r Ombwdsmon yn derbyn cwynion ar lafar, ac mae ganddo'r hawl i gynnal archwiliadau 'Annibynnol'. Sefydlwyd Awdurdod Safonau Cwynion Cymru gan y Ddeddf newydd.

Cyfeiriodd y Rheolwr Gwasanaethau Democraidd at Atodiad 1 yn yr adroddiad sy'n darparu'r Llyfr Achosion ar gyfer Ebrill - Mehefin 2019.

PENDERFYNWYD: Y byddai'r Aelodau yn nodi'r adroddiad.

60. EITEMAU BRYD

Dim